

ТМ	Г. XXXIII	Бр. 2	Стр. 551 - 555	Ниш	април - јун	2009.
----	-----------	-------	----------------	-----	-------------	-------

UDK 811.163.41'373.46:316(=214.58)

Прегледни чланак

Примљено: 18.11.2008.

Недељко Богдановић

Филозофски факултет

Ниш

О НЕКИМ ТЕРМИНОЛОШКИМ ПИТАЊИМА РОМОЛОГИЈЕ И РОМИСТИКЕ

Резиме

У раду се аутор залаже за термилошко разграничење у називима стручњака који се баве ромском културом и науком о Ромима.

Кључне речи: Роми, ромиста, ромолог, ромистика, ромологија

Проучавање Рома (ромске историје, културе, схватања, обичаја, језика...), иако још увек пројекат, а мање резултат, свакако је данас снажан процес, са неколиким карактеристикама: проучавање више као глобалне, а мање као локалне појаве, наглашена жеља за истицање питања која обједињавају Роме света, тежња ка утемељењу, и појачана веза са (имагинарном, али историјском) Индијом као могућим полазиштем ромских миграција... У области језика смер ка прескрипцији уместо дескрипције... У области економије и социологије наглашен прекор социјалној заједници и држави за незадовољавајући положај ромске мањине. У области политике инсистирање на обавезама већинског народа и државе... Итд. Врло мало је радова који Роме стављају у центар посматрања, који полазе из ромске куће, ромске породице, ромске заједнице, ромске душе и филозофије, тако да се стиче утисак да су Роми објекат, и то не само посматрања и проучавања, но и организатора друштвеног живота (просвете, културе, урбанизма, привреде...). Мало знамо о намерама Рома, о жељама, о стремљењима, о духовним вредностима, а још мање о евентуалном схватању: колико су сами кројачи и ковачи своје судбине, и каква им

је одговорност за сопствено стање (од наталитета до културног просперитета). Због тога се јавља ситуација да средина Роме и њихове проблеме посматра као изолован део друштва и друштвеног живота, а Роми средину као једино (или понајвише) одговорну за њихово стање, садашњост па и будућност.

Све то прати вековно закашњење у многим областима организације друштвеног живота и делатностима, па и у просвети и науци, која се остварује код народа у чијем су најужем окружењу Роми настањени и чији су социјални и културни део.

Превазилажењу таквога стања данас прилазе сви народи на Балкану, упркос стереотипа који још живе на рачун Рома и неких њихових особина, које никако нису биолошке или карактерне, но су резултат историјских околности. Приметан је и утицај покрета који имају светски значај, односно онај значај који повезује Роме у друштвима више држава или региона.

Одавно је јасно да један од путева укључења Рома у савремени привредни, културни и политички живот иде преко организације просвете и науке. У том смислу покрећу се и тзв. ромолошке студије, чији је предмет изучавања углавном ромска култура, ромски језик и историја Рома. Колико смо обавештени (а наша су обавештења заиста скромна), још увек се ради о покушајима, због чега изостаје систем. Наиме, у Србији (остајемо на овом тлу јер нас оно једино и интересује, у овом тренутку) ромолошке се студије свде на обраду појединих питања везаних за Роме (и неке манифестације које их прате и могу се издвојити као предмет проучавања), затим на ромске студије као неке, рекло би се, "експерименталне" катедре, а заговарају се и специјалистичке и магистарске (рекло би се ипак неутемељене у нови систем тзв. "болоњског" процеса) студије. Засад нам није познато шта претходи овим студијама пре постдипломског нивоа. Као ни то, да ли су те студије образовање (и кога) профила будућег радника (стручњака, специјалисте), или су "студирање", тј. истраживање и научно проучавање питања ромске историје, језика и културе. Због тога се стиче утисак да су овакве намере пратеће, да студије не воде квалификацији, односно оквалификавању будућих радника у култури, да не постоје у номенклатури занимања. Могуће је да је све то баш овакво, али и да није, као што је могуће да све то ипак нађе своје место у структури образованог кадра у нас, односно у систему стручности која се тражи, ствара и развија у другим областима рада и занимања која већ постоје (иако је јасно да ново време тражи и другачије, еластичније профилисање новог радника у привреди, просвети, култури, науци...).

Дакле, расте сума знања о Ромима, скоро да се конституише једна научна област, а предлажу се и школски видови преношења тих (са)знања преко различитих облика редовне или повремене наставе, углавном на високошколском нивоу. Управо ти организовани обли-

ци истраживања Рома и ширења научних сазнања стечених у томе поступку називају се, обично, *ромолошке студије*.

Наш је утисак да је то недовољно прецизно именовано.

Дакле, цели тај напор схватамо као:

а) *проучавање* Рома (преко наука које су општега типа као: историја, етнологија, филологија, социологија...). Таква се сазнања обједињују у систем који све више има облик једне комплексне науке;

б) *обучавање* Рома ономе што је резултат проучавања; ту се предају сазнања претходног проучавања и слушаоци (студенти, конзументи) оспособљавају да та знања примене у практичном раду;

в) *школовање* Рома свему чему се школују и остали припадници једне државе.

У свему овоме учествују проучаваоци Рома (они који обављају делатности под "а"), тумачи оног под "а", односно интерпретатори сопствених и туђих сазнања стечених под "а", односно наставници или професори научних дисциплина које у свој опус укључују и материју која се односи на Роме.

Такви наставници, професори, научни радници и едукатори врше делатност под "б", а њихови слушаоци, ученици, студенти јесу Роми, али и сви они других националности који желе да се на тај начин упознају са Ромима и резултатима науке / наука о Ромима.

Школовање Рома које се подразумева под "в" излази из овог разматрања, и оно је предмет разматрања посебног типа (могућности и спремности Рома да се школују, са свим оним што такав лични и друштвени процес прати: материјалне могућности, претспрема, просветне организације и програми, кадрови, стереотипи...). Пре би се рекло да ово спада у друштвене задатке, социјалну и образовну политику и сл.

Свакако није најважније питање како звати ове поступке који се описују као

- проучавање Рома (у областима наведеним под "а", или неким другим, ширим или ужим, могућим смеровима);
- наставу садржаја о Ромима;
- стручњаке који проучавају Роме;
- остручене људе, обучене људе, школоване људе који су завршили студије са претежним (главним) садржајима о Ромима.

Чини нам се да се размишљања могла свести на следеће:

ромологијом назвати *систем наука чији предмет садржине јесте историја, језик, култура Рома*. У ширем смислу овде би се могли подразумевати и сви други научни резултати чији је предмет истраживања Рома;¹

¹ Слично одређење ромологије налзимо и у првом броју часописа Ромолошке студије, Београд, децембар 1996, стр. 79: "Данашњи појам ромологија подразу-

ромологом назвати *научног радника који се бави ромологијом;*
ромолошким студијама назвати *научно истраживање (студирање као научни поступак, а не као школска дисциплина) Рома.*

Да би се довољно јасно разлучила наука о Ромима, од интерпретације те науке у школском систему, преко појединих предмета, требало би наћи друго име за тај поступак, као и назив за онога ко савлада програм тога поступка едукације.

У нашој култури за прво постоје аналогони. Систем наука (и студија) који обједињује језик, књижевности и културу Срба зове се србистика, а у систему је са другим системима: англистиком, германистиком, романистиком, затим: хеленистиком, славистиком, а код Словена су устаљени називи још: кроатистика, македонистика, славенистика, полонистика, русистика, бугаристика итд. (а не, рецимо, бугарологија, германологија, англологија...). Они који се баве оваквим наукама, али и стручњаци који заврше студије ових области су: англиста, германиста, слависта....

На високим школама постоје катедре англистике, славистике, германистике, романистике..., или уже: за енглески језик, за грчки језик, за канадску књижевности итд.

У складу са оваквом праксом, и с обзиром на специфичне садржаје појмова ромологија, ромолог, ромолошке студије, ако смо их добро описали, били би следећи термини:

ромолошке студије, ромологија, ромолог;

ромске студије, ромистика / ромалистика, ромиста.

Детаљније (али и упрошћеније):

ромистика или **ромалистика** је скуп научних дисциплина које обухватају језик, књижевност и културу Рома;

ромске / ромалистичке студије су наставни програм ромистике / ромалистике проширен историјом Рома, али и другим наукама које у своме садржају имају историју и живот Рома;

ромиста / ромалиста је свршени студент ромских студија.

Чему ова разлучивања?

Најпре ради појмовног одвајања науке која проучава Роме (ромологија) од наставних предмета са ромолошким садржајем (ромске студије);

ради прецизирања: *ромолог* је научник који проучава Роме, који се бави ромологијом, а *ромиста* стручњак који је савладао предмете ромологије и оспособљен да ради на пословима просвете и културе Рома (наставник, организатор културних активности, новинар, библиотекар...);

мева својеврстан скуп научних дисциплина које методама мултидисциплинарности третирају елементе културе у ромској заједници, њихов међузависни положај и значај за ромску заједницу, те однос ромске заједнице са социјалним, економским, политичким и културним окружењем у којем она егзистира."

ради прецизирања *ромолошких студија* (студија ромологије), као организованог проучавања Рома (преко научних пројеката), наспрам *ромских студија* које су систем школских предмета преко којих се предаје ромологија и стичу знања за стручан рад у области институција просвете, културе и информисања Рома.

Nedeljko Bogdanović, Niš

ON SOME TERMINOLOGICAL ISSUES OF ROMOLOGY AND ROMISTICS

Summary

In his work, the author advocates the terminological demarcation in the titles of the scholars who deal with Romani culture and the science about Roma.

Key Words: Roma, Romologist; Romistics, Romology